

Asia: VN/2058/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Lausunnonantajan lausunto

1. Palaute osallistumisen edellytysten sisällöstä (3 §).

Arenso kiittää mahdollisuudesta lausua asetuksesta. Kiitämme asetuksen valmistelijoita pitkäjänteisestä työstä, jotta tähän pisteeseen on päästy.

Koko taustalla olevan lakihankkeen tärkeimpänä tavoitteena lienee kilpailutuksen onnistumisen ja hankekehittäjän löytämisen valituille hankealueille. Tätä ajatusta silmällä pitäen lausumme kriittisestikin joistakin ehdotuksen kohdista.

Kilpailutuksen järjestämistä helpottaa, että esivalintakriteereillä karsitaan kilpailutuksesta epäuskottavat toimijat. Esivalintakriteerit tulisi valita tarkkaan harkiten siten, että myös suomalaisilla yhtiöillä on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Ennen 3 § esitettyjen lukujen (taloudelliset valmiudet) lopullista määrittelyä ja päätöstä tulisi tarkastella, että se todella toteutuu.

Tarjoajana voi toimia erillinen yhtiö, konsortio tai hanketta varten perustettu projektiyhtiö. Taloudellisissa valmiuksissa ja kokemuksen määrittelyssä tulisi huomioida edellä mainitut sekä projektiyhtiön suorat omistajat. Suomessa on toteutettu suuriakin energiainvestointeja Mankala-mallilla. Mankala-mallilla toimivan yhtiön taseen koko ei välttämättä kuvaa yhtiötä, sen kykyä tehdä investointeja tai saada rahoitusta, joten osallistumisen edellytyksissä tulisi huomioida Mankala-yhtiön omistajien yhteenlasketut luvut.

Kokemuksen osalta on huomioitava, että kahdeksan vuoden aikajänne energia-alalla on lyhyt, joten ehdotamme huomioitavaksi 12 vuoden aikana syntynyttä kokemusta.

2. Palaute osallistumisvakuuden määrästä ja uusimisesta (4 §).

Talousvyöhykkeen merituulivoimalle soveltuvat alueet ovat lähtökohtaisesti teknistaloudellisesti aluevesien kehittäillä olevia merituulivoima-alueita haasteellisempia muun muassa pidempien etäisyyksien ja suuremman vesisyvyyden vuoksi. Jotta kilpailutus ylipäättään houkuttelisi osallistujia, niiden tulee olla riskitasoltaan riittävän matalia.

Huomioitavaa on, että esitetyt vakuudet ovat merkittävä isollekin yritykselle, joten osallistumisvakuuden osalta esitämme sadantuhannen euron suuruista vakuutta.

3. Palaute tarjottavasta hyödyntämismaksusta, kuten maksun määräytymisestä, indeksoinnista ja pisteytyksestä (8 § ja liitteen 1 kohta A).

Esitetty maksumalli on selkeä, mutta ei kulje käsi kädessä sähkömarkkinoiden kanssa, kuten sähköön tuotantoon sidottu malli olisi kulkenut. Mielestämme aiemmin esitetty, sähköön tuotantoon sidottu malli, olisi ollut sopivampi tapa hyödyntämismaksulle.

Ehdotamme, että maksuvelvollisuus päättyisi kunkin voimalan osalta erikseen. Jos osa tuulivoimaloista joudutaan purkamaan toisia aikaisemmin, niin niiden osalta maksuvelvollisuus tulisi päättyä asianmukaiseen purkamiseen.

Ensisijaisesti ehdotamme, että hyödyntämismaksun ei tulisi nousta indeksoimalla. Toissijainen ehdotuksemme on, että maksu sidottaisiin elinkustannusindeksiin sijaan sähköön hintaan, koska elinkustannusindeksi voi nousta, vaikka sähköön markkinahinta olisi matala. Toimija voi joutua edellä mainitussa tilanteessa kohtuuttomaan tilanteeseen kaikkien kustannusten, myös hyödyntämismaksun noustessa, kuitenkin tulojen noustessa. Tämä koskee myös tilannetta, jossa sähkö myydään erillisellä sähkömyyntisopimuksella (PPA), mm. koska sellainen voidaan joutua uusimaan tai neuvottelemaan uudelleen puiston elinkaaren aikana.

4. Palaute edistämismaksuuden määrästä, kerryttämisestä ja uusimisesta (10 §).

Arenso katsoo esitetyn vakuusmallin toimivaksi, mutta toisaalta vaadittuja vakuuksia tulee kohtuullistaa. Enintään joitakin satoja tuhansia euroja hankkeen alussa useamman vuoden ajan on hyväksyttävä suuruus, ja loppua kohden suuruusluokkana X 000 000 euroa voisi olla kehittäjille hyväksyttävällä tasolla. Toimija ottaa ison riskin osallistuessaan kilpailutukseen hankkeesta, josta ei ole vielä olemassa sellaista tietoa (kuten useissa muissa Pohjanmeren kilpailutuksissa), jonka pohjalta toteutuskelpoisuutta, saati investointikustannuksia voitaisiin arvioida. Vakuuksien tulee hankekehitysvaiheessa olla maltillisia riittävän pitkään, jotta hankkeen riskit voidaan selvittää hankkeen kannalta järkevässä järjestyksessä ja aikataulussa.

Vakuuden määrän kasvattaminen vuosittain varmistaa sen, ettei toimija tarpeettomasti viivästyttä hankkeen etenemistä ja toisaalta luopuu hankkeesta riskien kasvaessa liian suuriksi. Toisaalta vakuuden kasvattaminen vuosittain on toimijan riski, joka saattaa riippua vakuuden antajan

kulloisestakin markkinanäkemyksestä. Tämä puoltaisi myös kattosummaa, mistä vakuuden määrä ei enää kasvaisi.

Toimijaa ei tule rangaista huonosta markkinatilanteesta uhalla kymmenien miljoonien vakuuden menettämisestä. Markkinatilanteen ollessa heikompi kukaan muukaan pystyisi tuskin hanketta toteuttamaan. Vakuusmallissa tulee myös huomioida toiminnanharjoittajasta riippumattomien syiden vaikutus aikatauluun ja toteutukseen. Esimerkiksi viranomaisen tekemä päätös tai lakimuutos, jota ei ole voitu ennakoita kilpailutuksen tai hankekehityksen aikana tai toisaalta hallinto-oikeuksien, lupaviranomaisten jne. käsittelyaikatauluilla voi olla useita vuosia hanketta hidastavia vaikutuksia. Myös verkkoliittynän pullonkaulat tulee huomioida hyväksyttävänä syynä toteutuksen viivästymiseen ja vakuuden sitomiseen kulloisellekin tasolle.

5. Palaute kokemuksta, osaamista ja muuta hankkeen edistämiskykyä koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta B) sekä niihin liittyvistä määritelmistä (1 §).

Arenso katsoo esitetyn taulukon kokemuksta, osaamista ja muuta hankkeen edistämiskykyä koskevista kriteereistä toimivaksi. Kuten kohdassa 1 jo toimme esiin, kahdeksan vuoden aikajänne energia-alalla on lyhyt, joten ehdotamme huomioitavaksi 12 vuoden aikana syntynyttä kokemusta.

Esitämme tarkennettavaksi kohtaa ”jokainen voimala sijoittuu merelle vähintään 10 metrin syvyydelle”, koska hankkeessa saattaa pohjan syvyys vaihdella eikä voida poissulkea, etteikö yksittäinen voimalapaikka sijoittuisi 10 metrin syvyyteen.

Tuulivoimaprojekti koostuu osaprojekteista, jossa on mukana useita tahoja, useita yhtiöitä, joista jokaisella on oma projektihenkilöstönsä ja oma projektinhallintansa. Tämä kuvaa projektin moniselkoisuutta, joten mielestämme termistö projektinhallinnasta on tarkastettava. Myös termit hallinnointi ja johtaminen tulisi tarkentaa.

Ks. myös kohta 8.

6. Palaute hankkeen ympäristövaikutuksia koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta C).

Ks. kohta 8.

7. Palaute energiajärjestelmän joustavuutta koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta D).

Kannustavatko ehdotetut pistemäärät näkemyksenne mukaan riittävästi kyseisten energiajärjestelmän joustavuutta edistävien hankkeiden toteutukseen?

Tarvitsevatko hankkeet ylipäänsä lisäkannusteita pisteytyksen muodossa toteutuakseen?

Tulisiko hankekategorioiden poiketa esitetystä?

-

8. Palaute hyödyntämismaksun ja laadullisten valintakriteerien pisteytyksen suhteesta, eli siitä, että hinnan osuus on 50 prosenttia ja laadun osuus 50 prosenttia (6 § ja liite 1).

Tulisiko jakoa mielestänne muuttaa ja jos, miksi?

Laadulliset kriteerit eivät mielestämme tuo merkittävää eroa toimijoiden välille, joten kannanotto pisteytyksen suhteeseen on haastava. Jos kriteerit eivät ole houkuttelevia ja selkeitä, kilpailutus saattaa päätyä ainoastaan hintakilpailuksi, joka ei uskoaksemme ole tarkoitus. Mielestämme oikeita eroja saisi esiin sellainen laadullinen tarkastelu, jossa toimija tekee hankkeesta tekstimuotoisen suunnitelman, jota arvioimalla pisteytys suoritetaan ohjeistuksen mukaisesti riippumattoman osapuolen toimesta.

Otsikkotasolla suunnitelma voisi sisältää esimerkiksi:

- suunnitelma hankkeen kehittämisestä ja toteutuksesta, painottuen kehittämiseen
- kuvaus hankkeesta (layout, sähköistys, verkkoliityntä, ympäristön huomiointi)
- suunnitelma, miten hankkeessa voidaan hyödyntää ympäristövaikutuksia vähentäviä rakentamismenetelmiä ja miten tarjoaja on hyödyntänyt ympäristövaikutuksia vähentäviä menetelmiä aiemmissa hankkeissaan
- hankkeen kehitysvaiheen rahoitus
- järjestelmäintegraatio, arvioidaan osallistujan tuntemusta Suomen sähkömarkkinoista ja kykyä järjestelmäintegraatioon liittyen
- miten hankkeen voisi rakentaa kustannustehokkaasti, ilman valtion tukia
- hankkeen vaikutukset paikallisiin sidosryhmiin ja kuvaus kuinka syntyviä haittoja voidaan lieventää ja paikallista hyväksyttävyyttä parantaa
- kuvaus, miten tarjoaja aikoo hankkeessaan vaikuttaa suomalaisen merituulivoimaliiketoiminnan kehittymiseen (kotimaisuusaste; suomalaisen merituulivoimaliiketoiminnan lisääminen ja sopivat ESG vaateet, jotka suosivat kotimaista alihankintaketjua)
- suunnitelma ja toimintatavat yleiseen turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyen
- Lisäpisteitä voisi saada myös meriluonnon suojeluun korvamerkityllä pääomalla (voidaan nähdä myös osana hyödyntämismaksua)

9. Muu palaute.

-

Suuriniemi Miia
Arenso Oy